

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра криміналістики та судової медицини**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ
(РОЗШУКОВИХ) ДІЙ**

Статус дисципліни – вибіркова
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – цивільна безпека (26)
Спеціальність – правоохоронна діяльність (262)
Освітня програма – правоохоронна діяльність (поліцейський)
Форми здобуття вищої освіти – денна, заочна
Мова навчання – українська
Форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2024 рік

Розробники:

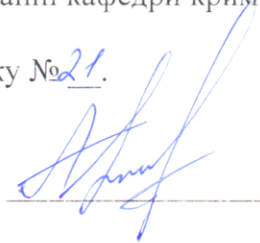
Вадим Пясковський – професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

Юлія Черноус – професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри криміналістики та судової медицини

Протокол від 11 07 2024 року № 21.

Завідувач кафедри

Андрій АНТОЩУК

Схвалено науково-методичною радою НАВС

Протокол від 24 07 2024 року № 7.

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).

протокол засідання кафедри

від __. __. 202__ № __

Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради

від __. __. 202__ № __

Голова НМР

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).

протокол засідання кафедри

від __. __. 202__ № __

Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради

від __. __. 202__ № __

Голова НМР

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предмет вивчення навчальної дисципліни є система наукових положень і розроблених на їх основі практичних рекомендацій з організації та планування досудового розслідування і судового розгляду, визначення оптимальної лінії поведінки осіб, які здійснюють кримінальне провадження, прийомів проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, спрямованих на встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, збирання та оцінку доказів.

Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень, набуття навичок та формування умінь щодо проведення слідчих (розшукових) дій та призначення судових експертиз в процесі здійснення професійної діяльності з розслідування кримінальних правопорушень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій» є:

- засвоєння здобувачами вищої освіти сучасних методів збирання і дослідження доказів;
- оволодіння практичними навичками щодо застосування сучасних методів криміналістики в практичній діяльності з розслідування та попередження кримінальних правопорушень;
- формування у здобувачів стійкої особистої громадянської позиції, розвиток навичок аналітичного мислення, виховання критичного та неупередженого ставлення до громадян, які потрапили в орбіту кримінальних процесуальних відносин, незалежно від їх процесуального статусу.

Пререквізити: «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства», «Актуальні проблеми поліцейської діяльності», «Управління в правоохоронних органах».

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми:

Інтегральна компетентність:

Здатність та готовність до розв'язування практичних задач у галузі правоохоронної діяльності із поглибленим рівнем знань та вмінь, достатніх для вирішення проблемних професійних завдань з охорони прав і свобод людини і громадянина, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку або у процесі навчання, що передбачає реалізацію основних завдань правоохоронної діяльності, системного аналізу та планування операцій, прогнозування, оптимізації та прийняття рішень, проведення досліджень та/або здійснення інновацій у сфері правоохоронної діяльності, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків.

ФК9. Здатність обирати оптимальні методи і засоби забезпечення публічної безпеки і порядку.

Програмні результати навчання:

ПРН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

ПРН5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення.

ПРН 13. Відшукувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

ПРН 19. Аналізувати обстановку, рівень потенційних загроз та ви-кликів, прогнозувати розвиток дій правопорушників, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- поняття, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики;
- поняття тактики слідчих (розшукових) дій;
- поняття тактичних прийомів і тактичних комбінацій;
- поняття, завдання та форми використання спеціальних знань під час досудового розслідування;
- поняття, сутність та види судових експертиз, систему судово-експертних закладів України;
- поняття і види зразків для порівняльного дослідження, вимоги до них, правила і тактика отримання зразків;

вміти:

- аналізувати й оцінювати первинну інформацію, яка містить ознаки кримінального правопорушення;
- оцінювати слідчі ситуації та приймати оптимальні тактичні рішення під час розслідування кримінальних правопорушень;
- формулювати версії і визначати напрямки розслідування кримінальних правопорушень, планувати проведення слідчих (розшукових) дій;
- тактично кваліфіковано проводити слідчі (розшукові) дії;

– кваліфіковано готувати і призначати різні види криміналістичних та інших експертиз.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	кcf	д/б	кcf
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
	2-й	2-й	2-й	2-й
	Семестр			
	3-й	3-й	4-й	4-й
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.
	Семінарські			
	2 год.	2 год.	-	-
	Практичні			
	26 год.	26 год.	14 год.	14 год.
	Самостійна робота			
	60 год.	60 год.	74 год.	74 год.
	Вид контролю			
	залік			

3. Тематичний план

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Особливості тактики проведення огляду	18	2		6	10	6	2		4	12
Тема 2. Особливості тактики проведення обшуку	14			4	10	2			2	12
Тема 3. Особливості тактики проведення допиту	16		2	4	10	2			2	12
Тема 4. Особливості тактики проведення пред'явлення для впізнання	14			4	10	2			2	12
Тема 5. Особливості тактики проведення слідчого експерименту	14			4	10	2			2	12
Тема 6. Особливості тактики використання спеціальних знань, призначення та	14			4	10	2			2	14

проведення експертизи										
Усього годин з дисципліни	90	2	2	26	60	90	2	0	14	74

4. Плани семінарських і практичних занять

Денна форма навчання

Тема 1. Особливості тактики проведення огляду – 6 годин

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Огляд як слідча (розшукова) дія та самостійний пізнавальний прийом.

1.2. Організаційно-тактичні засади огляду. Криміналістична класифікація огляду.

1.3. Огляд місця події. Організаційно-тактичні особливості первинного, повторного і додаткового огляду місця події.

1.4. Використання спеціальних знань та технічних засобів під час огляду місця події. Попереднє дослідження слідів на місці події.

1.5. Тактичні комбінації, що застосовуються під час огляду місця події.

1.6. Огляд речей і документів. Огляд документів – речових доказів, які містять ознаки подроби. Особливості огляду документів – засобів засвідчення фактів, порядок їх приєднання до матеріалів кримінального провадження.

1.7. Освідування особи. Етапи освідування та завдання, що вирішуються на кожному із них. Дотримання морально-етичних вимог під час освідування.

1.8. Правила виявлення, фіксації, вилучення об'єктів, які мають значення для кримінального провадження: слідів рук, ніг, зубів, нігтів, волосся та інших слідів людини; слідів крові та інших біологічних слідів людини; слідів запаху; слідів транспортних засобів, слідів злому, вогнепальної та холодної зброї і слідів, пов'язаних з її застосуванням та ін.

1.9. Особливості огляду одягу трупа та ложа трупа. Спеціалісти, які залучаються до огляду трупа. Правила фотографування трупа.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

22 грудня о 8 год. 20 хв. до чергової частини відділу Національної поліції зателефонувала продавець магазину села Бірки Мальцева, яка повідомила, що, прийшовши на роботу близько 8 години ранку, побачила, що двері магазину відчинені, а в підсобному приміщенні видно ознаки викрадення товару.

Оглядом магазину було виявлено сліди злому складського приміщення. За словами продавця Мальцевої, з магазину зникли ящик вина «Портвейн» та коробка копченої ковбаси «Мисливське диво».

Службовий собака, взяв слід біля магазину, довів до дороги на околиці села, і там слід втратив. З іншого боку дороги на полі дільничний офіцер поліції Савельєв виявив сліди саней. Сліди привели у двір приватного будинку в селі Кузьминки. У будинку в стані алкогольного сп'яніння перебували гр-ни Маравін, Жукова та

Новичкова. У сараї на подвір'ї будинку були виявлені пляшки з-під вина «Портвейн» та коробку з копченою ковбасою «Мисливське диво», а також сани.

Завдання: Скільки місць події необхідно оглянути у даному випадку? В якій послідовності необхідно організувати огляди місць події?

Ситуація 2.

Гр-ка Іванова, з метою заволодіння спільно нажитим майном вирішила позбутися свого чоловіка. 12 вересня для його вбивства вона найняла за 3000 доларів США гр-на Ніколаєва.

Увечері 13 вересня гр-ка Іванова разом з чоловіком через парк поверталася з гостей. В цей час з кущів вийшов гр-н Ніколаєв і завдав потерпілому удари ломом по голові та тулубу. Переконавшись, що чоловік мертвий, гр-ка Іванова віддала гр-ну Ніколаєву свій годинник «Ракета» та гаманець. Лом гр-н Ніколаєв кинув у річку.

Гр-ка Іванова порвала свій верхній одяг, завдала собі поверхневих пошкоджень у вигляді саден і подряпин і зателефонувала до поліції, повідомивши про скоєний на них з чоловіком напад. На місці події були виявлені сліди крові та волосся, що не належать потерпілому.

Завдання: Визначте межі огляду місця події. Назвіть тактичні прийоми огляду, які доцільно використовувати у цьому випадку.

Ситуація 3.

12 листопада від гр-ки Гусєвої, яка працює офіціанткою в ресторані «Космічна ера», до поліції надійшла заява про те, що директор ресторану, в якому вона працює, примушував її до вступу в статевий зв'язок, а потім намагався зґвалтувати в службовому кабінеті. Слідчий Іванов виніс постанову про освідування потерпілої Гусєвої для виявлення на її тілі слідів насильства.

Для проведення освідування були залучені двоє понятих жіночої статі, судово-медичний експерт Сидорова. та дізнавач Дмитрієва.

Гр-ка Гусєва відмовилася приймати участь в освідуванні у присутності понятих та дізнавача Дмитрієвої через почуття сором'язливості, погодившись лише на огляд лікарем. Після того, як слідчий Іванов попередив її про можливе примусове освідування, потерпіла погодилася на присутність працівника поліції, але таки просила провести його без понятих. Дізнавач Дмитрієва та судово-медичний експерт Сидорова, оглянувши потерпілу Гусєву, склали від імені слідчого Іванова протокол освідування, який підписали самі, слідчий Іванов та поняті.

Завдання: Чи допустиме проведення освідування особи всупереч згоди потерпілого? Чи дотриманий процесуальний порядок огляду потерпілої? Чи правильно оформлені його результати?

Ситуація 4.

Громадянина Тітова, 22 роки, під час бійки вдарили по обличчю.

Під час освідування слідчим встановлено наступне: «Верхня і нижня губи припухлі, на слизовій оболонці верхньої губи, в проекції передніх різців – рана зірчастої форми розміром 1,0x1,8 см з нерівними краями, покрита сірувато-жовтим нальотом. Навколо рани на площі 3,5x4,5 см – крововилив червоного кольору. На верхній щелепі праворуч перший різець відсутній. Лунка в яснах, на місці відсутнього зуба глибока, з темно-червоними крововиливами».

Завдання: Складіть протокол освідування.

Тема 2. Особливості тактики проведення обшуку – 4 години

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття обшуку. Правові та фактичні підстави проведення обшуку. Об'єкти обшуку та об'єкти пошуку.

1.2. Організаційно-тактичні особливості проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи.

1.3. Порядок дій учасників обшуку під час робочого етапу на попередній стадії, оглядовій стадії, детальній стадії обшуку.

1.4. Тактичні прийоми обшуку та їх класифікація. Організаційно-тактичні заходи для виявлення схованки у житлі чи іншому володінні особи.

1.5. Техніко-криміналістичне забезпечення проведення обшуку.

1.6. Особливості фіксації перебігу і результатів обшуку у протоколі та додатках до нього. Правила використання фото- та відеозапису під час проведення обшуку.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

В ході розслідування кримінального правопорушення у слідчого виникла необхідність вилучити фінансові звіти про роботу фірми «Опал», що знаходяться в сейфі фінансового директора фірми. Як було встановлено, фірма «Опал» має власну службу безпеки, що складається в основному з колишніх працівників правоохоронних органів. При вході в офіс фірми цілодобово чергують два охоронці. У приміщенні також здійснюється відеоконтроль.

Завдання: Як потрібно діяти слідчому у даній ситуації? Складіть план проведення обшуку.

Ситуація 2.

«Закон XII таблиць» (перші відомі письмові римські закони – 451–452 р. до н.е.) зазначає, щоб під час проведення обшуку особа, яка обшукує не мала ніякого одягу, крім полотняної пов'язки, і тримала в руках чашу.

Завдання: У чому полягає тактичний зміст даного розпорядження?

Ситуація 3. Харитонову, що проживає в м. Тернопіль, повідомлено про підозру в тому, що він 12 червня в місті Житомир, використовуючи вибуховий пристрій, вчинив вбивство своєї знайомої Знаменської. Підозрюваний заперечує факт знайомства з потерпілою і заявляє, що в червні поточного року з м. Тернопіль не виїжджав. Слідчий прийняв рішення провести обшук за місцем проживання підозрюваного.

Завдання: Які завдання стоять перед даною слідчою (розшуковою) дією? На розшук яких об'єктів повинен у першу чергу звернути увагу слідчий? В яких місцях найбільш ймовірним є їх виявлення? Як потрібно організувати проведення обшуку (склад учасників, план, науково-технічні засоби)?

Ситуація 4.

В кримінальному провадженні за фактом зникнення гр-на Кошкіна слідчий отримав ухвалу слідчого судді про проведення обшуку в будинку гр-на Жукова, в якому, за наявними даними, було вчинене вбивство. Жуков проживав у будинку, що складається з двох кімнат, кухні і ванни. В дворі будинку знаходяться інші будівлі: сарай, гараж, туалет.

Завдання: Які завдання стоять перед даною слідчою (розшуковою) дією? Вкажіть методи обшуку в будинку Жукова? Які техніко-криміналістичні засоби потрібно використовувати під час його проведення? Участь кого зі спеціалістів необхідна під час проведення даного обшуку? На виявлення яких об'єктів повинен бути спрямований обшук?

Тема 3. Особливості тактики проведення допиту – 6 годин

Навчальні питання до семінарського заняття

1. Поняття допиту. Предмет допиту, правові та фактичні засади його проведення.
2. Етапи допиту. Завдання підготовки до проведення допиту.
3. Робочий етап допиту та організаційно-тактичні заходи на стадіях: встановлення психологічного контакту; вільної розповіді; постановки запитань; ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань.
4. Тактичне забезпечення проведення допиту: тактичні прийоми і тактичні комбінації.
5. Поняття і межі допустимості психологічного впливу на допитуваного.

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Поняття одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб. Встановлення й підтримання з учасниками одночасного допиту двох та більше вже допитаних осіб психологічного контакту.
 - 1.2. Фіксація ходу та результатів допиту. Особливості складення протоколу допиту. Фіксація допиту за допомогою технічних засобів.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

У слідчого виникла необхідність допитати як свідка гр-на Петренка, що за наявними даними, можливо, був єдиним очевидцем вчинення розслідуваного вбивства.

Завдання: Які завдання повинен вирішити слідчий на підготовчому етапі допиту Петренка? Складіть план проведення допиту свідка Петренка.

Ситуація 2.

Слідчому необхідно допитати шестирічну Симонову, щодо якої було вчинене сексуальне насильство невідомим чоловіком.

Завдання: Де повинен бути проведений допит шестирічної Симонової? Хто повинен брати участь і може бути присутнім під час проведення цього допиту? В

чому полягають психологічні і тактичні особливості допиту малолітнього потерпілого (свідка)?

Ситуація 3.

Під час допиту свідка Горемикіної слідчий пред'явив їй фотографію її чоловіка (підозрюваного в кримінальному провадженні), знятого в групі жінок під час перебування на курорті. Під враженням цього Горемикіна розповіла про вчинені чоловіком у період його роботи на митниці зловживання службовим становищем.

Завдання: Оцініть допустимість даного тактичного прийому. Які можуть бути наслідки таких дій слідчого?

Ситуація 4.

Допитуючи Герасимова, підозрюваного в крадіжці товарів з магазину, слідчий розповів йому про вчинене кримінальне правопорушення в тій послідовності, як це впливало з даних огляду місця події. Вважаючи, що слідчому про злочин все вже відомо, Герасимов визнав вину у вчиненні крадіжки і дав правдиві показання.

Завдання: Чи припустився слідчий у цій ситуації якої-небудь тактичної помилки? Які можуть бути наслідки таких дій слідчого?

Тема 4. Особливості тактики проведення пред'явлення для впізнання – 4 год.

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття, правові та фактичні підстави пред'явлення для впізнання. Етапи пред'явлення для впізнання.

1.2. Підготовка до проведення пред'явлення для впізнання. Попередній допит суб'єкта впізнання. Підбір об'єктів, серед яких необхідно провести впізнання. Визначення місця, часу, умов пред'явлення для впізнання.

1.3. Застосування технічних засобів та залучення спеціальних знань під час пред'явлення для впізнання.

1.4. Організаційно-тактичні особливості пред'явлення особи для впізнання за зовнішніми ознаками, за голосом та ходом, за фотознімками та відеозаписами.

1.5. Організаційно-тактичні засади пред'явлення особи для впізнання поза візуальним спостереженням та режимі відеоконференції.

1.6. Організаційно-тактичні особливості пред'явлення речей для впізнання.

1.7. Організаційно-тактичні особливості пред'явлення трупа для впізнання. «Туалет трупа».

1.8. Фіксація перебігу та результатів пред'явлення для впізнання. Додатки до протоколу пред'явлення для впізнання.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

13 жовтня слідчий Петров оглядав місце події, де було виявлено труп невідомої жінки зі слідами насильницької смерті. Гр-н Сусліков, який випадково опинився поряд з місцем події, заявив, що впізнає у вбитій свою сусідку Мутурзіну.

Слідчий Петров відразу оформив протокол впізнання трупа у присутності понятих Іванової та Соколова.

Завдання: Чи правильно вчинив слідчий? Чи можливим є пред'явлення трупа для пізнання на місці його виявлення?

Ситуація 2.

17 серпня з літнього загону для худоби фермерського господарства був викрадений бик. Власник худоби фермер Івін докладно описав прикмети тварини: чорний колір, біла пляма овальної форми на лобі, пошкоджений лівий ріг та наявність тавра у вигляді букв «О» і «Ц». Бик з такими прикметами виявили у дворі будинку підозрюваного Мішина.

Слідчий Зотов прийняв рішення пред'явити бика для впізнання фермеру Івіну.

Завдання: Чи є правильним рішення слідчого у цьому випадку? Чи можливим є пред'явлення тварин для впізнання? Який порядок проведення тварин для впізнання?

Ситуація 3.

Гр-ну Мішину повідомлено про підозру в тому, що він 14 листопада на вул. Озерній вчинив розбій щодо гр-на Коровйова, заволодів автомобілем та іншим особистим майном потерпілого.

5 грудня слідчий Іванов організував впізнання гр-на Мішина потерпілому за фотографією. Відомості про осіб, фотографії яких пред'являлися для впізнання разом з фотографією Мішина, до протоколу не вносилися.

Після впізнання за фотографією, 10 грудня слідчий Іванов вирішив провести його впізнання в натурі. Гр-н Мішин був пред'явлений для впізнання серед двох інших осіб. Результати впізнання виявилися позитивними.

Завдання: Чи припустився помилок слідчий в даній ситуації? Якщо так, то як повинен був діяти слідчий?

Ситуація 4.

23 вересня за вчинення квартирної крадіжки в будинку № 4 по вул. Садовій був затриманий гр-н Петров.

Свідки Свіданов та Свіданова на допиті повідомили, що 15 вересня, повертаючись з роботи близько 17 год., бачили незнайомого громадянина, що виходить з подвір'я будинку № 4 по вул. Садовій з валізою в руці і розповіли про його прикмети.

Завдання: Складіть план проведення пред'явлення для пізнання гр-на Петрова.

Тема 5. Особливості тактики проведення слідчого експерименту – 4 години

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Поняття, правові та фактичні підстави проведення слідчого експерименту. Учасники слідчого експерименту.

1.2. Умови проведення слідчого експерименту. Підготовка до проведення слідчого експерименту. Проведення попереднього допиту особи, показання якої будуть перевірятися під час слідчого експерименту.

1.3. Застосування методів реконструкції та моделювання під час слідчого експерименту. Створення умов проведення слідчого експерименту.

1.4. Особливості проведення повторного та додаткового слідчого експерименту.

1.5. Тактичні прийоми та їх комплекси, що застосовуються під час слідчого експерименту.

1.6. Фіксація перебігу та результатів слідчого експерименту. Додатки до протоколу слідчого експерименту.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

13 вересня за заявою про зґвалтування гр-ки Сидоренко гр-ном Бурковим у кімнаті гуртожитку № 12 СОГ проведено огляд місця події. Під час ОМП встановлено наступне: «...у кімнаті загальний порядок не порушено, ліжко акуратно застелене, предмети знаходяться на звичайних місцях...». Під час допиту потерпілої вона показала, що надавала гр-ну Буркову завзятий опір.

Слідчий Іванов ухвалив рішення про проведення слідчого експерименту.

Завдання: Назвіть вид та мету слідчого експерименту. Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Як правильно організувати слідчий експеримент? Які дослідні дії необхідно провести з метою перевірки показань потерпілої?

Ситуація 2.

У гр-на Хрипунова, затриманого за підозрою у вчиненні шахрайства, під час особистого обшуку було виявлено вісім підроблених грошових купюр. Затриманий пояснив, що гроші малював він сам. У зв'язку з тим, що ці показання викликали сумніви, слідчий вирішив їх перевірити шляхом проведення слідчого експерименту.

Завдання: Назвіть вид запланованого слідчого експерименту. Які підготовчі дії повинен здійснити слідчий перед його проведенням? Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Які дослідні дії необхідно провести під час проведення слідчого експерименту?

Ситуація 3.

Водій автомобіля VOLVO Рязанов вчинив наїзд на пішохода Відова, який помер від отриманих травм. Під час допиту Рязанов стверджував, що в нього не було технічної можливості запобігти наїзду, оскільки Відов вискочив на проїжджу частину дороги, коли до автомобіля, що рухався зі швидкістю 60 км/год, було 10 м. Слідчий вирішив провести слідчий експеримент.

Завдання: Назвіть вид та мету слідчого експерименту. Які підготовчі дії повинен здійснити слідчий перед його проведенням? Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Які дослідні дії необхідно провести під час проведення слідчого експерименту?

Ситуація 4.

За заявою продавця Мітіна, з комерційного кіоску була вчинена крадіжка товарів на суму 89760 грн. Під час огляду місця події в задній стінці кіоску був виявлений пролом розмірами 23x42 см. Слідів пошкоджень замку і дверей не було. Серед викрадених товарів виявилися одяг, взуття, галантерейні товари та металева

скринька розміром 30х40х65 см, в якій зберігалася виручка від продажу товарів. Скриньку було знайдено в яру за 150 метрів від скриньки, вона виявилася відкритою і порожньою. Слідчий вирішив провести слідчий експеримент.

Завдання: Назвіть вид запланованого слідчого експерименту. Які підготовчі дії повинен здійснити слідчий перед його проведенням? Назвіть учасників даної слідчої (розшукової) дії. Які дослідні дії необхідно провести під час проведення слідчого експерименту?

Тема 6. Особливості тактики використання спеціальних знань, призначення та проведення експертизи

Навчальні питання до практичного заняття

1. Опитування з навчальних питань:

- 1.1. Завдання, правові та фактичні підстави проведення експертизи.
- 1.2. Обов'язкове призначення експертизи у кримінальному провадженні.
- 1.3. Вимоги до судового експерта, його права та обов'язки.
- 1.4. Організаційно-тактичні особливості підготовки до призначення експертизи: збирання необхідних матеріалів; вибір моменту призначення експертизи; визначення предмету експертизи; формулювання запитань експерту; вибір експертної установи або експерта.

1.5. Отримання зразків для експертизи. Вільні та експериментальні зразки.

1.6. Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз.

1.7. Система судово-експертних установ України. Вибір експерта (експертного закладу). Особливості проведення експертизи поза експертним закладом.

1.8. Оцінка висновку експерта та використання отриманих даних під час досудового розслідування.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Ситуація 1.

Під час розслідування вбивства, вчиненого з використанням холодної зброї, у слідчого виникла необхідність по одягу потерпілого призначити наступні судові експертизи:

– трасологічну – для встановлення, чи вилученим у підозрюваного ножом пошкоджений одяг потерпілого;

– судово-медичну експертизу – для виявлення на одязі слідів крові і дослідження останніх;

– дослідження матеріалів і речовин – для встановлення факту контактної взаємодії одягу потерпілого з одягом підозрюваного.

Завдання: Визначите оптимальну послідовність призначення і проведення даних судових експертиз, обґрунтуйте своє рішення.

Ситуація 2.

Слідчий повідомив підозрюваному Миколайчуку про те, що на металевій трубі, яка є знаряддям убивства, виявлені сліди пальців. Ознайомившись з протоколом огляду місця події, в якому був вказаний даний факт, підозрюваний

Миколайчук визнав себе винним у вчиненні цього злочину. Через декілька днів слідчий отримав висновок судової експертизи, яка встановила, що виявлені на металевій трубі сліди пальців змазані і для ідентифікації непридатні. Після ознайомлення підозрюваного з висновком експерта, останній від своїх показань відмовився.

Завдання: Дайте процесуальну і тактичну оцінку діям слідчого в даній ситуації, обґрунтуйте свою думку.

Ситуація 3.

Під час огляду місця події на узбіччі дороги виявлені чіткі об'ємні сліди протектора шин автомобіля та вісім шматочків фарного скла. Зазначені об'єкти були зафіксовані і вилучені.

Завдання: Яке значення для розслідування можуть мати вилучені речові докази? Який вид судової експертизи повинен бути призначений в даному випадку? Складіть постанову про призначення судової експертизи.

Ситуація 4.

У міському парку під час бійки був поранений у живіт і руку неповнолітній Павлов. На місці події вилучені куля і три гільзи від патронів до малокаліберної зброї. Дві кулі були вилучені з тіла Павлова під час хірургічної операції. Під час обшуку в підозрюваного Петеліна вилучений малокаліберний пістолет системи Марголіна.

Завдання: Які судові експертизи можуть бути призначені в даній ситуації? Сформулюйте питання експерту і перелічіть об'єкти, що направляються на дослідження.

5. Завдання для самостійної роботи

До завдань для самостійної роботи у формі тестового контролю здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті НАВС у розділі «Дистанційні курси» за посиланням: <https://dn.naiau.kiev.ua/login/index.php> за допомогою індивідуального логіну і паролю.

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку наукових доповідей, мультимедійних презентацій, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також підготовку до участі в олімпіадах, круглих столах тощо.

6. Індивідуальні завдання

Теми реферативних повідомлень

1. Місце і роль огляду у розслідуванні кримінальних правопорушень.
2. Мета і тактика освідування.
3. Значення обшуку в розслідуванні та попередженні кримінальних правопорушень.
4. Особливості проведення окремих видів обшуку.
5. Психологічні основи проведення допиту.
6. Тактика допиту неповнолітніх підозрюваних.

7. Пред'явлення для впізнання та його роль розслідуванні кримінальних правопорушень.

8. Поняття, завдання, види, наукові основи слідчого експерименту та його загальні тактичні положення.

9. Підготовка до слідчого експерименту та основні тактичні прийоми його проведення.

10. Оцінка та використання висновку експерта у кримінальному судочинстві.

7. Методи навчання

Методи навчання

• Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повідь, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для роздумів, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція слугує для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

• Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та демонстрації власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

• **Практичні методи:** вправи, складання процесуальних документів. Проведення слідчих (розшукових) дій. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а слугують лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

• **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

• Рольова гра:

пояснення фабули (змісту й умов гри);

підготовка дійових осіб для виконання своїх ролей;

підготовка учнів-експертів, ведучого.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичні питання.

Методи контролю. Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів. При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Практичні заняття проводяться двома науково-педагогічними працівниками, оскільки, з урахуванням специфіки відпрацювання ситуаційних завдань з використанням можливостей навчально-тренувальних полігонів та робочих місць з інсценованою слідовою картиною кримінальних правопорушень, навчальна група завчасно поділяється на дві підгрупи.

Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;

глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;

вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;

характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);

вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;

вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів навчання

Накопичення балів з тем за усі види робіт						Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
<i>max 60%</i>						<i>max 40%</i>	<i>max 100%</i>
1 семестр						Залік	
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	12	40
8	8	8	8	8	8		
12						40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

Під час проведення всіх видів занять використовується обладнання і програмне забезпечення:

- в очному (offline) режимі - інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка;
- в змішаному (blended) режимі - дистанційні навчальні курси дисципліни на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет (на платформах Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, Google Meet);
- без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача - програмне забезпечення через мережу Інтернет.

На платформі Moodle розміщені допоміжні матеріали.

Системо-технічне забезпечення навчальної дисципліни складається із:

- апаратних засобів (персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відеоконференц зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління освітнім процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах.
- інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальної дисципліни із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації освітнього процесу у синхронному та асинхронному режимах;
- програмного забезпечення загального призначення.

Веб-ресурси навчальної дисципліни, що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, містять:

- методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування освітнього процесу (навчальні та робочі навчальні

програми, навчально-тематичні плани);

- відеозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем; електронні бібліотеки чи посилання на них; бібліографії.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Поняття, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики.
2. Поняття тактики слідчих (розшукових) дій.
3. Поняття тактичних прийомів, їх класифікація.
4. Поняття та види тактичних комбінацій.
5. Поняття та завдання огляду під час досудового розслідування, його пізнавальне значення у слідчій діяльності.
6. Огляд як слідча (розшукова) дія та самостійний пізнавальний прийом.
7. Суб'єкти й об'єкти огляду. Завдання учасників огляду та їх правова регламентація.
8. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення огляду.
9. Тактичні прийоми та їх комплекси, що застосовуються під час огляду.
10. Організаційно-тактичні засади огляду. Криміналістична класифікація огляду.
11. Огляд місця події. Організаційно-тактичні особливості первинного, повторного і додаткового огляду місця події.
12. Тактичні комбінації, що застосовуються під час огляду місця події.
13. Використання спеціальних знань та технічних засобів під час огляду місця події. Попереднє дослідження слідів на місці події.
14. Правила виявлення, фіксації, вилучення під час огляду криміналістичних об'єктів, які мають значення для кримінального провадження.
15. Особливості огляду речей і документів.
16. Освідування особи. Етапи освідування та завдання, що вирішуються на кожному із них. Дотримання морально-етичних вимог при освідуванні.
17. Огляд трупа. Етапи огляду трупа. Особливості огляду одягу трупа, знарядь вчинення кримінального правопорушення, ложа трупа.
18. Поняття, завдання, види обшуку.
19. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення обшуку.
20. Тактичні комбінації під час обшуку, їх завдання, учасники, етапи реалізації.
21. Об'єкти обшуку та об'єкти пошуку.
22. Організаційно-тактичні особливості проведення обшуку у житлі чи іншому володінні особи.

23. Тактичні прийоми обшуку та їх класифікація.
24. Особливості реалізації окремих тактичних комбінацій під час обшуку.
25. Особливості фіксації перебігу і результатів обшуку у протоколі та додатках до нього. Правила використання фото- та відеозапису під час проведення обшуку.
26. Поняття, завдання та види допиту.
27. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення допиту.
28. Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
29. Етапи допиту. Завдання підготовки до проведення допиту.
30. Робочий етап допиту та організаційно-тактичні заходи на стадіях: встановлення психологічного контакту; вільної розповіді; постановки запитань; ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань.
31. Тактичне забезпечення проведення допиту: тактичні прийоми і тактичні комбінації.
32. Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
33. Особливості реалізації окремих тактичних комбінацій під час одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
34. Пред'явлення для впізнання: поняття, види, завдання.
35. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів проведення пред'явлення для впізнання.
36. Психологічний вплив під час пред'явлення для впізнання та способи його мінімізації.
37. Підготовка до проведення пред'явлення для впізнання.
38. Застосування технічних засобів та залучення спеціальних знань під час пред'явлення для впізнання.
39. Організаційно-тактичні особливості пред'явлення речей для впізнання.
40. Організаційно-тактичні особливості пред'явлення трупа для впізнання. «Туалет трупа».
41. Поняття, завдання та зміст слідчого експерименту.
42. Організаційно-тактичні засади підготовчого, робочого, заключного етапів слідчого експерименту.
43. Використання спеціальних знань та залучення технічних засобів для проведення слідчого експерименту.
44. Підготовка до проведення слідчого експерименту. Проведення попереднього допиту особи, показання якої будуть перевірятися під час слідчого експерименту.
45. Застосування методів реконструкції та моделювання під час слідчого експерименту.
46. Тактичні прийоми та їх комплекси, що застосовуються під час слідчого експерименту.
47. Використання спеціальних знань та залучення технічних засобів для проведення слідчого експерименту.

48. Поняття та завдання використання спеціальних знань під час досудового розслідування.

49. Форми використання спеціальних знань під час досудового розслідування.

50. Організаційно-тактичні особливості залучення до проведення слідчих (розшукових) дій як спеціалістів інспекторів-криміналістів Національної поліції України, працівників та спеціалізованої пересувної лабораторії Експертної служби МВС України.

51. Суб'єкти, які володіють спеціальними знаннями та особливості їх залучення до досудового розслідування.

52. Процесуальні та непроцесуальні форми використання спеціальних знань під час досудового розслідування.

53. Випадки обов'язкового залучення спеціалістів до кримінального провадження.

54. Поняття та завдання призначення та проведення експертизи в кримінальному провадженні.

55. Правові та фактичні підстави проведення експертизи.

56. Система судово-експертних установ України.

57. Класифікація судових експертиз та їх можливості на сучасному етапі. Нові види експертних досліджень.

58. Організаційно-тактичні особливості отримання зразків для експертизи.

59. Обов'язкове призначення експертизи у кримінальному провадженні.

60. Вимоги до судового експерта, його права та обов'язки.

10. Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти та їх коментарі

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11.05.1994 р., Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.). *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/stru>.

5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

6. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

7. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>.

8. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.

9. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.

10. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

11. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

12. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

13. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#n124>.

14. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: Затверджений спільним наказом МВС, МОЗ та Генеральної прокуратури від 09.03.2022 № 177/450/46. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22>.

15. Порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: Затверджений наказом МВС України, Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2016 р. № 612/679. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16>.

Основна

1. Криміналістика : навч. посіб. / Р.І. Благута, Р.І. Сибірина, В.М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів : ЛьвівДУВС, 2010. 539 с.

2. Криміналістика : підручник / В.В. Пяковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пяковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Право, 2020. 752 с.
3. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломеев, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, С.В. Гончаренко, В.О. Попелюшко. Київ : ЮрІнком Інтер, 2011. 495 с.
4. Криміналістика: навч. посіб. в двох частинах. Частина II: Криміналістична тактика. Методика розслідування / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, С.Ю. Петряєв. Київ: Нац. тех. ун-т України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.
5. Криміналістика: питання і відповіді : навч. посіб. / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, Я.В. Кузьмічов, Ж.В. Удовенко, С.В. Хільченко; МОН України, НАВС. Київ : ЦУЛ, 2011 р. 276 с.
6. Криміналістика: підручник / В.В. Пяковський, В.К. Весельський, А.В. Іщенко та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 704 с.
7. Криміналістика: підручник / К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг та ін. 2-е вид, перероб. і допов. Дніпро : Дніпроп. держ. унт внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
8. Криміналістика: підручник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, О.О. Подобний, В.В. Тіщенко та ін. / за ред. В.В. Тіщенка. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 556 с.
9. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.
10. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М.А. Погорецького, Д.Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.

Додаткова

1. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2011. 164 с.
2. Ващук О. П. Невербальна інформація у кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 430 с.
3. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія. Краматорськ : ТОВ «Каштан», 2015. 223 с.
4. Головка М. Б., Осипенко І. П. Обшук (юридико-психологічні аспекти організації та проведення) : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігівський нац. технолог. ун-т, 2015. 126 с.
5. Домашенко О. М. Тактичні помилки у слідчій діяльності : монографія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2019. 168 с.
6. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.
7. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. ; 3-те вид., переробл. і доповн. Київ : «Ін Юре», 2011. 736 с.

8. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практичний посіб. / С. С. Кудінов, Р. М. Шеховцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко ; 2-е видання, розшир. й доповнене. Харків : «Оберіг», 2015. 344 с.
9. Обшук і виїмка (тайники та способи їх виявлення) : навч.-метод. посіб. / І. П. Осипенко, О. О. Адам'юк, Н. М. Сенченко. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці, 2011. 132 с.
10. Огляд трупа, пов'язаний з екстругацією, у кримінальному провадженні України : навч. посіб. / В. І. Галаган, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, Ю. В. Терещенко. Київ, 2018. 112 с.
11. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, І. А. Жалдак та ін. Київ : НАВС, 2016. 66 с.
12. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ : НАВС, 2015. 136 с.
13. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події / Я. В. Фурман, Л. Т. Котляренко. Київ, 2017. 46 с.
14. Пошук та знешкодження саморобних вибухових пристроїв : метод. рекомендації / В. В. Юсупов, Ю. П. Приходько, Я. В. Фурман, К. Ю. Бобрик. Київ, 2017. 33 с.
15. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій : наук.-метод. рекомендації / В. В. Кікінчук, К. Л. Бугайчук, В. О. Малярова, Т. П. Матюшкова. Харків : ХНУВС. 2018. 101 с.
16. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, адвоката, судді) / М. А. Погорецький, О. П. Кучинська ; 2-ге вид. Київ : Алерта, 2018. 274 с.
17. Разумов Э. А., Молибога Н. П. Практическое руководство по осмотру места происшествия : теория, тактика, техника : учеб.-практ. пособие. Киев : Вид-во УкрДГРІ, 2015. 750 с.
18. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
19. Тактика слідчого огляду комп'ютерних систем та їх елементів : наук.-практ. посіб. / В. О. Одерій, С. О. Корона, С. В. Самойлов. Донецьк, 2010. 87 с.
20. Теслюк І. О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія. Одеса : ОДУВС, 2017. 217 с.
21. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.
22. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
23. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : теорія і практика : монографія / за ред. О. П. Кучинської. Київ : Алерта, 2015. 272 с.

Інформаційно-довідкові системи, автоматизовані робочі місця, мультимедійні навчальні посібники, дистанційні курси

1. Автоматизоване робоче місце слідчого : інформаційно-довідкова програма / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://www.naiau.kiev.ua/arm/slidch_new/start.html.
2. Інформаційне забезпечення органів Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/inform_zabezpechennia/index.html.
3. Інформаційні технології в діяльності Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. В. Підвисоцький. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/info/autors.html.
4. Криміналістика : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус та ін. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://dn.naiau.kiev.ua/login/index.php>.
5. Криміналістика : мультимедійний підручник / О. О. Алєксєєв, В. В. Пясковський, А. В. Іщенко та ін. Київ, 2016. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/kruminalist/index.html>.
6. Методика розслідування злочинів : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Самодін та ін. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://dn.naiau.kiev.ua/login/index.php>.
7. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навч. посіб. / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Мировська та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/orovz/index.html>.
8. Робоче місце експерта з трасологічних досліджень : навч. інформ.-довідкова програма. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/arm/arm_trasolog/index.html.
9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : мультимедійний навч. посіб. / О. А. Осауленко, Г. М. Степанова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.
10. Криміналістичне дослідження металної холодної зброї : мультимедійний навч. посіб. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/xolodna-zbroya/index.html>.
11. Судове почеркознавство : мультимедійний навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, К. П. Ключник. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/avtoru.html.
12. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник : практичний посіб. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/dovidnyk_ohliadmp/index.html.

Ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
2. Офіційний портал Верховної Ради України	https://rada.gov.ua
3. Урядовий портал	https://www.kmu.gov.ua/control/
4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	http://www.ombudsman.gov.ua
5. Міністерство внутрішніх справ України	https://mvs.gov.ua
6. Національна поліція України	https://www.npu.gov.ua/
7. Міністерство освіти і науки України	https://www.mon.gov.ua
8. Міністерство юстиції України	https://minjust.gov.ua/ua
9. Верховний Суд України	https://www.scourt.gov.ua
10. Генеральна прокуратура України	https://www.gp.gov.ua/
11. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр	https://dndek.km.ua/
12. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз	https://kniise.com.ua/
13. Конгрес криміналістів	https://crimcongress.com/guide/
14. Національна академія внутрішніх справ	https://www.naiau.kiev.ua/
15. Національна академія правових наук України	https://www.aprnu.kharkiv.org/
16. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	https://www.nbuv.gov.ua
17. Єдиний державний реєстр судових рішень	https://reyestr.court.gov.ua

Підписи авторів РПНД:

Вадим ПЯСКОВСЬКИЙ

Юлія ЧОРНОУС